

Een koele kijk op het klimaat

Moeten we miljarden uitgeven om de opwarming van de aarde te bestrijden? Of kunnen we daar beter mee wachten en pakken we eerst wat andere problemen aan? Bjørn Lomborg denkt het laatste. KIJK zocht de 'sceptische milieubeschermer' op en nam zijn ideeën onder de loep.

Tekst: Jean-Paul Keulen

Volgens Bjørn Lomborg gaat het helemaal niet zo slecht met de ijsberen als Al Gore de wereld wil doen geloven. Bovendien red je meer van de beesten met een strenger jachtverbod dan met het tegenwerken van de opwarming van de aarde, meent de Deen.

↑ KIJK sprak in Amsterdam met de Deense wetenschapper Bjørn Lomborg (hier met zijn nieuwe lijfblad). Aanleiding van dit bezoek vormde zijn nieuwe boek *Cool it! Zin en onzin in het debat over de klimaatverandering* (Uitgeverij het Spectrum, 2007).

➔ Twee Amerikaanse onderzoekers werken aan een vaccin voor malaria. Volgens Bjørn Lomborg zong je er met het Kyoto-verdrag voor dat je tegen 2085 zeventig miljoen besmettingen voorkomt, doordat het gebied waar de malariaparasiert gedijt minder groeit. Klinkt mooi natuurlijk. Maar richt je je pijlen op het bestrijden van de ziekte zelf, dan voorkom je 28 miljard infecties, zegt Lomborg.

FOTO: TIM SLOAN/AP/ANP

Bjørn Lomborg is niet bang voor een beetje controverse. Enkele jaren geleden schreef de 43-jarige Deense politicoloog het boek *The Skeptical Environmentalist* ('de sceptische milieubeschermer'), waarin hij betoogde dat het door de bank genomen best goed gaat met de wereld. Een mooie boodschap, waarmee hij toch op heel wat tenen trapte, niet in de laatste plaats die van milieubewegingen. Vorig jaar was het weer raak: in *Cool it!* zette de wetenschapper uiteen hoe we volgens hem met de opwarming van de aarde om moeten gaan. En daarin verschilt hij nogal van mening met Al Gore en andere bezorgde kopstukken uit wetenschap en politiek. Belangrijk is daarbij dat Lomborg geen pure klimaatscepticus is, zoals de makers van de documentaire *The Great Global Warming Swindle* (zie de Complot!-aflevering 'Klimaatzwendel?', KIJK november 2007). In zijn boek schrijft hij: "Dat de mens in de afgelopen twee eeuwen een substantiële stij-

ging van CO₂ in de atmosfeer heeft veroorzaakt en daarmee heeft bijgedragen aan de opwarming van de aarde, staat niet ter discussie." Tot zover zit hij dus op één lijn met Gore, het International Panel of Climate Change (IPCC) van de VN en de meeste klimaatwetenschappers. Maar dan vervolgt hij: "Wat *wel* ter discussie staat, is de vraag of hysterie en klakkeloos geld spenderen aan peperdure programma's voor CO₂-reductie, die ongekend veel kosten, het enige mogelijke antwoord is." Volgens Lomborg valt het namelijk wel mee met de *gevolgen* van de opwarming van de aarde. In zijn boek voorziet hij zo'n beetje elk rampscenario van de nodige kanttekeningen, waardoor je achterblijft met een gevoel van 'ach, het valt allemaal wel mee'. Waarmee Lomborg ook weer niet wil zeggen dat er niets aan de hand is. Volgens hem vormt de klimaatverandering wel degelijk een probleem. Alleen: het is niet het enige probleem waar de wereld mee

te kampen heeft. Malaria, HIV/AIDS, ondervoeding, gebrek aan toegang tot drinkwater... Er wachten nog wel wat andere kwesties op een oplossing. Het mooie is, zo meent Lomborg, dat die oplossingen grotendeels binnen ons bereik liggen. In tegenstelling tot het bestrijden van de opwarming van de aarde, voegt hij daaraan toe. Want die vertragen we op zijn best met een paar jaar, al gooien we er nu honderden miljarden euro's tegenaan. Geef dat geld dan liever uit aan het aanpakken van al die andere problemen, zegt Lomborg, en steek een deel in de ontwikkeling van alternatieven voor fossiele brandstoffen. Zodat we over pakweg een halve eeuw *wel* de middelen in huis hebben om de uitstoot van koolstofdioxide en daarmee de opwarming van het klimaat een halt toe te roepen.

ALTERNATIEVE MAATREGELEN

In een Amsterdams hotel ontmoet ik Lomborg, die voor de promotie van zijn nieuwe boek in Nederland is. Het vele debatteren en het koude weer hebben de Deen geen goed gedaan: hij draagt een sjaal om zijn nek en spreekt met een door verkoudheid geteisterde bromstem. Toch is hij allesbehalve zwijgzaam: elke vraag levert een uitgebreid betoog op waar maar moeilijk tussen te komen is. De eerste kwestie die ik aankaart, is de belasting op CO₂. Volgens Lomborg zet een flink bedrag per uitgestoten ton van het broeikasgas weinig zoden aan de dijk. Toch pleit hij voor een bescheiden belasting, terwijl dat uiteraard nog minder op zal leveren. Waarom eigenlijk? "Inderdaad zal zo'n kleine belasting voor het klimaat weinig verschil maken," geeft Lomborg

toe. "Toch is er een aantal redenen om het wel te doen. Elke econoom zal je vertellen dat je *extralenties* moet belasten. Daarmee bedoel ik alle dingen die een prijs hebben voor de maatschappij die jij niet meeneemt wanneer je als individu economische beslissingen neemt. Maar die belasting moet wel kloppen, en onderzoek toont aan dat je voor CO₂ dan tussen de twee en de veertien dollar per ton moet gaan zitten. Daarnaast levert ook een bescheiden CO₂-belasting geld op, en dat kun je bijvoorbeeld uitgeven aan *research and development* op energiegebied. Verder is een kleine belasting wereldwijd veel makkelijker daadwerkelijk te innen dan een grote. En stel dat ons begrip van het klimaat in de toekomst dramatisch verandert, dat we ons plotseling realiseren: 'o jee, het is veel erger dan we dachten.' Dan is er tegen die tijd al een

systeem in werking waarmee we een hogere belasting kunnen heffen." Een ander punt dat we bespreken, is de manier waarop Lomborg in zijn boek redeneert. Hij neemt steeds één probleem dat het opwarmende klimaat zou verergeren, bijvoorbeeld schade aangericht door orkanen. Vervolgens rekent hij de lezer voor dat we het probleem in kwestie veel efficiënter op een andere manier aan kunnen pakken. (In het geval van orkanen moeten we bijvoorbeeld onder meer dijken ophogen en ervoor zorgen dat mensen niet in risicogebieden blijven bouwen.) Vervolgens is de conclusie van het boek steevast: we moeten ons geld dus uitgeven aan zo'n pakketje alternatieve maatregelen en niet aan het klimaat. Is dat wel een eerlijke manier van redeneren? De klimaatverandering tegengaan heeft

↑ In *An inconvenient truth* gebruikt Al Gore de overstroming van New Orleans om het publiek erop te wijzen wat 'global warming' allemaal aan kan richten. Maar dat orkaan Katrina zoveel meer schade teweegbracht dan haar voorgangers ligt zeker niet alleen aan het klimaat. Er zijn ook domweg steeds meer mensen met meer spullen in de risicogebieden gaan wonen. En dat gegeven verander je niet als je de huidige temperatuurstijging een halt probeert toe te roepen door minder CO₂ uit te stoten. Ook een wat zwakkere orkaan dan Katrina had nu heel wat meer gekost dan honderd jaar geleden.

toch gevolgen op allerlei fronten tegelijk, terwijl zo'n set maatregelen maar één van die kwesties aanpakt? Lomborg: "Stel dat mijn conclusie was dat je het bij het aanpakken van orkaanschade twee keer zo goed zou doen met die andere maatregelen dan door de klimaatverandering tegen te gaan. Dan zou je inderdaad kunnen zeggen: 'Ja, maar CO₂-emissie tegengaan heeft ook nog allerlei voordelen op andere gebieden.' Maar ik zeg dat je het op mijn manier waar-

schijnlijk *duizend* keer zo goed kunt doen." Bij kwesties als ondervoeding en malaria is het verschil volgens Lomborgs inschattingen zelfs nog groter. "Tel je alles bij elkaar op," concludeert de Deen, "dan wordt duidelijk dat mijn argumentatie ook opgaat als je het hele plaatje bekijkt in plaats van de afzonderlijke onderdelen." **LEUKE DINGEN DOEN** Lomborg betoogt dus dat we het geld dat we nu aan het klimaat willen uitgeven beter kunnen be-

FOTO: VINCENT LAFORÊT/POOLÉA/ANP

↑ Volgens de Copenhagen Consensus (zie 'Waar voor ons geld?') kunnen we ons goede geld het beste besteden aan het bestrijden van HIV/AIDS door informatie en condooms te verstrekken. Dat is precies wat hier gebeurt in Honduras, een land waar de ziekte een enorm probleem vormt.

↑ Al Gore en Bjørn Lomborg schudden elkaar de hand tijdens een bijeenkomst van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, maart vorig jaar. Beide mannen geloven dat de temperatuur op aarde stijgt door menselijk koolstofdioxide, maar verschillen nogal van mening over wat we daaraan kunnen en moeten doen.

steden aan het bestrijden van andere problemen. Maar ja: het klimaat is op het moment een hype, terwijl al die andere problemen dat niet zijn. Het risico bestaat dan dat politici wel de eerste helft van Lomborgs boodschap ter harte nemen (geen geld vrijmaken voor Kyoto-achtige verdragen), om vervolgens het tweede gedeelte te negeren. Honger en

ziektes zijn nu eenmaal veel minder 'populaire' kwesties en dus zal de politiek minder geneigd zijn daarvoor in de bres te springen. Resultaat van het *Cool it!*-betoog: én geen geld voor CO₂-reductie, én geen geld voor al die andere problemen? Lomborg steekt meteen van wal: "Ten eerste zeg ik: als je geld aan de klimaatverandering wilt spen-

deren, doe het dan beter. Nu we allemaal heel bezorgd zijn om het klimaat, is het onwaarschijnlijk dat we slimme, weloverwogen beslissingen nemen. Maar aangezien de hele onderneming hoe dan ook vijftig tot honderd jaar gaat duren, lijkt me dat paniek geen goede raadgever is. Voor de rest heb je gelijk. Het kan heel goed dat als we politici vertellen dat het niet slim is om het geld op de voorgestelde manier aan klimaatverandering uit te geven, maar wel aan HIV/AIDS-bestrijding, ze in plaats daarvan beslissen het in gezondheidszorg in Nederland te steken. Maar dan moet je jezelf afvragen of we het beter weten dan democratie. Moeten we zeggen: oké, we willen mensen dit niet vertellen omdat ze niet weten hoe ze hun geld uit moeten geven? Dat vind ik bijzonder ondemocratisch." Bovendien denkt Lomborg dat zijn boodschap overtuigend genoeg is om in zijn geheel overgenomen te worden. "Stel dat je besluit om niet die 180 miljard dollar per jaar

↑ Alternatieven voor fossiele brandstoffen, zoals zonne-energie, zijn momenteel nog erg duur. Willen we overschakelen naar een maatschappij die minder CO₂ uitstoot, zo stelt Bjørn Lomborg, dan moeten we eerst flink wat miljarden pompen in *research and development*. Dat moet ervoor zorgen dat bijvoorbeeld zonnepanelen goedkoper energie op gaan leveren dan het verbranden van olie, gas en steenkool. Is dat eenmaal gelukt, dan zal een overstap als vanzelf plaatsvinden.

aan Kyoto uit te geven, en in plaats daarvan 25 miljard dollar spendeert aan onderzoek en ontwikkeling en 27 miljard aan alle andere problemen waar de wereld mee worstelt. Dan kun je met de rest van het geld 'leuke dingen' doen. Dat zou in alle opzichten een veel betere deal zijn."

APPELS EN PEREN

Hoe helder Lomborg zijn betoog ook overbrengt, uiteraard heeft hij zo zijn tegenstanders. Zie bijvoorbeeld www.lomborg-errors.dk, waar de Deense bioloog Kåre Fog zout legt op elke slak die hij kan vinden in het werk van zijn landgenoot. Ook Klaas van Egmond, directeur van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) en

deeltijdhoogleraar milieukunde, is geen Lomborg-fan. Hij zegt: "Ik kan me niet vinden in het idee dat er een vaststaand geldbedrag te verdelen is. Dat is een spelletje voor op verjaardagsfeestjes. De 1,5 procent van ons bruto binnenlands product die bestemd is voor ontwikkelingshulp en klimaatbeleid is te laag om te moeten kiezen tussen het een of ander." Oftewel: we kunnen het ons volgens Van Egmond best veroorloven om allebei te doen. Bovendien vindt hij dat Lomborg appels met peren vergelijkt. "Bij ontwikkelingshulp gaat het om het helpen van onze naasten elders. Klimaatbeleid is gericht op het opruimen van onze vervuiling, om de impact van onze economi-

sche groei op toekomstige generaties te verminderen." Tot slot denkt Van Egmond dat Lomborg de prijs van een klimaatprogramma overschat. "De ervaring met het grootschalig aanpakken van onder meer de zure regen en het verdwijnen van de ozonlaag heeft geleerd dat de kosten van zo'n onderneming altijd lager uitvallen dan gedacht, doordat strenge regels zorgen voor nieuwe technologieën." Wie gelijk heeft, is moeilijk te zeggen. Zijn we als rijke westerlingen bereid diep genoeg in de overvolle buidel te tasten om een drastisch klimaatprogramma te financieren, en bijvoorbeeld AIDS/HIV, malaria en ondervoeding te bestrijden? En zijn verdragen à la Kyoto überhaupt wel in staat de opwarming van de aarde voldoende tegen te gaan om er als mensheid profijt van te hebben? Of moeten we daarvoor wachten op nieuwe technologieën die 'groene' energie goedkoper maken dan fossiele brandstoffen, waarna het allemaal vanzelf goed komt?

Gelukkig lijken er ook zonder Lomborgs 25 miljard dollar al heel wat wetenschappers bezig te zijn met het bedenken van manieren om schoon elektriciteit op te wekken. Neem bijvoorbeeld Blue Energy (pagina 68), de zonnepanelen van Michael Debije (pagina 16) of de vliegende windmolen van Magenn (pagina 15). Met dit soort projecten zou je toch denken dat we ergens deze eeuw de technologieën in handen hebben die ons in staat stellen de resterende fossiele brandstoffen lekker in de grond te laten zitten. En dan maar hopen dat het klimaat tegen die tijd niet zo op hol geslagen is dat er weinig meer te redden valt.

LITERATUUR

Bjørn Lomborg: *Cool it!* Zin en onzin in het debat over de klimaatverandering; Spectrum (2007); ISBN 9789027445919

INTERNET

Ga voor de geraadpleegde sites naar www.kijk.nl/links.

WAAR VOOR ONS GELD?

In 2004 was Bjørn Lomborg nauw betrokken bij de Copenhagen Consensus, een project waarbij acht gerenommeerde economen bepaalden welke wereldproblemen we het beste het eerst op kunnen lossen. De hamvraag was daarbij: op welke manier doet elke bestede dollar het meeste goede werk? De top-5 zag er als volgt uit:

1. Beheersing van HIV/AIDS, onder andere door informatie en condooms te verstrekken.
2. Bestrijding van ondervoeding door micronutriënten te bieden.
3. Landbouwsubsidies stopzetten en vrijhandel verzekeren.
4. Beheersing van malaria.
5. Bestrijding van ondervoeding door de ontwikkeling van nieuwe landbouwtechnieken.

Waar blijft het klimaat? Helemaal onderaan de lijst: op plek vijftien tot en met zeventien vinden we verschillende vormen van koolstofbelasting en het Kyoto-protocol terug. Oftewel: als we Lomborgs denktank mogen geloven, zijn dat de minst efficiënte plannen waar we geld in kunnen pompen. Maar uiteraard is niet iedereen het daarmee eens. Critici verwijten Lomborg onder andere dat hij de leden van zijn panel zo koos dat het van tevoren te voorspellen was dat ze zijn kijk op zaken zouden ondersteunen.